

УДК: 346.7:339

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ТОВАРАМИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Михайленко О. Г.

Старший викладач кафедри міжнародної економіки і світових фінансів Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Анотація. *Міжнародна торгівля є стратегічним напрямком розвитку будь-якої країни світу. Торгівля є важливим каналом для фінансових потоків, обміну технологіями та послугами, які необхідні для подальшого підвищення виробничого потенціалу в сільському господарстві, промисловості та секторі послуг.*

Питання про міжнародну торгівлю у контексті економічного зростання було відображено у Цілях розвитку тисячоліття у Цілі 8 «Формування глобального партнерства в цілях розвитку». Увага торговельним аспектам економічного розвитку була сконцентрована на обмеженому колі питань: подальшого створення «відкритої, основаної на правилах, передбаченої, недискримінаційної торгової та фінансової системи» (завдання 8А) та надання широкого нетарифного, неквотованого доступу найменш розвинених країн (НРК) на ринки розвинених країн задля задоволення їх потреб (завдання 8Б). Країни визнавали, що міжнародна торгівля покращує економічний клімат, сприяє скороченню масштабів злиднів, зростанню зайнятості, вирішенню питань продовольчої безпеки, гендерної рівності, охороні здоров'я та екологічній стійкості, однак роль міжнародної торгівлі як фактора сталого, всеохоплюючого розвитку та інструментів досягнення не було визначено.

Участь країни в міжнародній торгівлі дозволяє отримувати додатковий позитивний ефект який сприяє економічному зростанню країни. А саме сільське господарство, як сфера економічної діяльності, має свої особливості, які суттєво впливають на економічний розвиток та міжнародну торгівлю.

Більшість компаній і споживачів на світових ринках віддають переваги екологічній продукції, а міжнародна торгівля може привести до розширення розповсюдження екологічних товарів, послуг, також екологічно чистих виробничих технологій.

Ключові слова: *сільське господарство, міжнародна торгівля, сталий розвиток, органічна продукція, особливості торгівлі сільськогосподарською продукцією.*

Постановка проблеми. Сьогодні особливої уваги вимагає галузь сільського господарства; головним завданням її забезпечення продовольчої безпеки та ефективного використання експортних можливостей збуту залишків продовольства. Участь країни в міжнародній торгівлі дозволяє отримувати додатковий позитивний ефект, який сприяє економічному розвитку країни. У міжнародному науковому просторі найбільше уваги приділяється економічній та соціальній складовій сталого розвитку міжнародної торгівлі. Але сьогодні більшої уваги потребує збалансований розвиток економічного, соціального та екологічного компонентів міжнародної торгівлі, що уявляється для нас важливою науковою проблемою.

Мета статті – аналіз особливостей та визначення перспективних напрямків розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами в контексті сталості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню питань, пов'язаних з міжнародною торгівлею сільськогосподарською продукцією у контексті сталого розвитку, присвячено чимало наукових досліджень як у зарубіжній, так і у вітчизняній економічній літературі.

Певні питання даної теми висвітлюються у роботах Д. В. Зеркалова [1], О. Максимець, Ю. Шпильової, А. Саріса [9], Г. Дейлі [13], Х. Френча, В. Сабадаша [14], М. Вольфе, В. Квайзер, Ф. Вінунц, Д. Фіндлей, І. Акімова, С. Джонсона, К. Штайненгена, М. Янга [12], які слугували фундаментальною базою для подальшого дослідження питань, що розглядаються.

Однак, як у вітчизняній, так і у зарубіжній економічній науці наразі бракує досліджень, що аналізують міжнародну торгівлю сільськогосподарською продукцією з урахуванням методів виробництва продукції у контексті сталого розвитку. У міжнародних торгових класифікаціях екологічна (органічна) та генномодифікована продукція взагалі не виділяється, що створює проблему з оцінкою обсягів, динаміки та перспектив ринків сільськогосподарської продукції.

Основні результати дослідження. Міжнародну торгівлю можна розглядати як вид економічної діяльності (Розділ G Оптова та роздрібна торгівля: Підрозділ 46 Оптова торгівля, крім торгівлі автомобілями і мотоциклами, Підрозділ 47 Роздрібна торгівля, крім торгівлі автомобілями і мотоциклами, згідно із Міжнародною класифікацією видів економічної діяльності (МКВЕД, версія 4,0, 2009) [1]. За умов відкритості економіки у процесі кругообігу суспільного продукту посилюється роль торгівлі не тільки як випереджаючого структурного елемента економіки, а й чинника структурних зрушень. Як галузь національної економіки торгівля задовольняє потреби споживачів, формує стимули національного виробництва, стабілізує споживчий ринок, скорочує соціальне напруження в суспільстві, залишається життєздатною та розвивається в певних політичних, правових, економічних умовах. На нашу думку, міжнародну торгівлю як вид економічної діяльності можна розглядати з позицій концепції сталого розвитку. На відміну від закритої економіки, зовнішня торгівля реалізує свої функції на світовому ринку. За нашими оцінками, щонайменше кожен третій вид економічної діяльності пов'язаний із сільським господарством (виробництвом, обслуговуванням, переробкою сировини, торгівлею, наданням різноманітних послуг). Таким чином, сільське господарство має великий потенціал для включення в систему глобального поділу праці через створення виробничо-збутових ланцюгів доданої вартості, у т. ч. у регіональних торговельних угодах.

Термін «сталий розвиток» вперше з'явився в документах ООН в середині 80-х років ХХ ст., але знайшов свого наукового та практичного закріплення після конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.) [2]. Прийняття «Порядку денного на ХХІ століття» [3] передбачає формування «сприятливого міжнародного клімату для досягнення цілей у сфері навколишнього середовища та розвитку на основі: сприяння сталому розвитку шляхом здійснення лібералізації торгівлі; створення взаємодоповнюючих і взаємозміцнюючих умов у галузі торгівлі та навколишнього середовища; надання адекватних фінансових ресурсів країнам, що розвиваються і рішення міжнародної проблеми заборгованості; і заохочення макроекономічної політики, що сприяє охороні навколишнього середовища та розвитку». Таким чином, можна вважати, що у документі визнано зв'язок торгівлі зі сталим розвитком та створено передумови для пе-

реходу до екологічної («зеленої економіки»).

Новий соціальний імпульс Концепція сталого розвитку отримала на Саміті тисячоліття, організованого ООН у вересні 2000 р., коли представники всіх країн світу ухвалили Декларацію тисячоліття ООН [4], досягнувши згоди щодо цілей, спрямованих на викорінення бідності, скорочення злиднів до 2016 р. Принципи, закладені в Декларації тисячоліття ООН, дістали подальшого розвитку в рішеннях Міжнародної конференції з фінансування розвитку у 2002 році. Важливою ініціативою у сфері сталого розвитку став Йоганнесбурзький план виконання рішень [5], що містить наступні вимоги: приділяти більше уваги інтеграції трьох аспектів сталого розвитку на збалансованій основі; приділяти особливу увагу аналізу та моніторингу досягнутого прогресу у сфері подальшої діяльності на основі широкомасштабного обміну думками та досвідом, а також інформацією про передову практику; підвищувати ступінь узгодженості зусиль, здійснюваних на глобальному, регіональному та національному рівнях; забезпечити інтегрований процес, що сприяє підвищенню узгодженості дій щодо здійснення Порядку денного на XXI століття, реалізації ініціатив і налагодженню партнерських відносин; домагатися більш активної участі в діяльності на регіональному рівні; створити умови для аналізу нових проблем і можливостей в контексті здійснення заходів; використовувати інноваційні методи роботи; забезпечити більш широку участь усіх зацікавлених сторін, зокрема установ ООН / міжнародних фінансових інститутів і основних груп; приділяти більше уваги внеску наукового співтовариства; залучати до співпраці працівників сфери освіти.

Поява концепції сталого розвитку змінила засади розвитку традиційної економіки, відтіснивши її основу – необмежене економічне зростання на користь збалансованого розвитку екологічного та соціального компонентів міжнародної торгівлі. Цей процес супроводжувався усвідомленням міжнародною спільнотою необхідності врегулювання таких сегментів як економіка, довкілля та соціальний розвиток і розробки відповідних механізмів, які б сприяли досягненню їх балансу та ефективної взаємодії. Активними учасниками цього процесу виступили міжнародні організації, під егідою яких було розроблено і поступово впроваджуються відповідні міжнародні ініціативи у сфері торгівлі та сталого розвитку [6].

Специфіка виробничих процесів у сільському господарстві впливає на продовольчу безпеку та економічний розвиток країн. Ця галузь виробляє не лише продукти харчування і сировину для промисловості, біологічного палива, корми, волокна.

В країнах з низьким та середнім рівнем доходу, не знаходячи попиту на внутрішньому агропродовольчому ринку, сировина направляється до індустріально розвинутих країн для виготовлення товарів промислового і споживчого призначення. Перероблена продукція надходить назад на ринки, витісняючи вітчизняних виробників та посилюючи проблему безробіття на ринку праці. В цих країнах значна частка в експорті сировинних товарів та продукції з відносно низькою доданою вартістю, що особливо впливає на розвиток зовнішньої торгівлі.

Постійне зростання чисельності населення Землі, а також тенденція до зростання доходів спричиняють збільшення попиту на продукти харчування та обсягів світової торгівлі сільськогосподарськими товарами (екологічно чистої продукції). Важливість сільського господарства, у контексті сталого розвитку, обумовлюється низкою функцій, які воно виконує (рис.1).

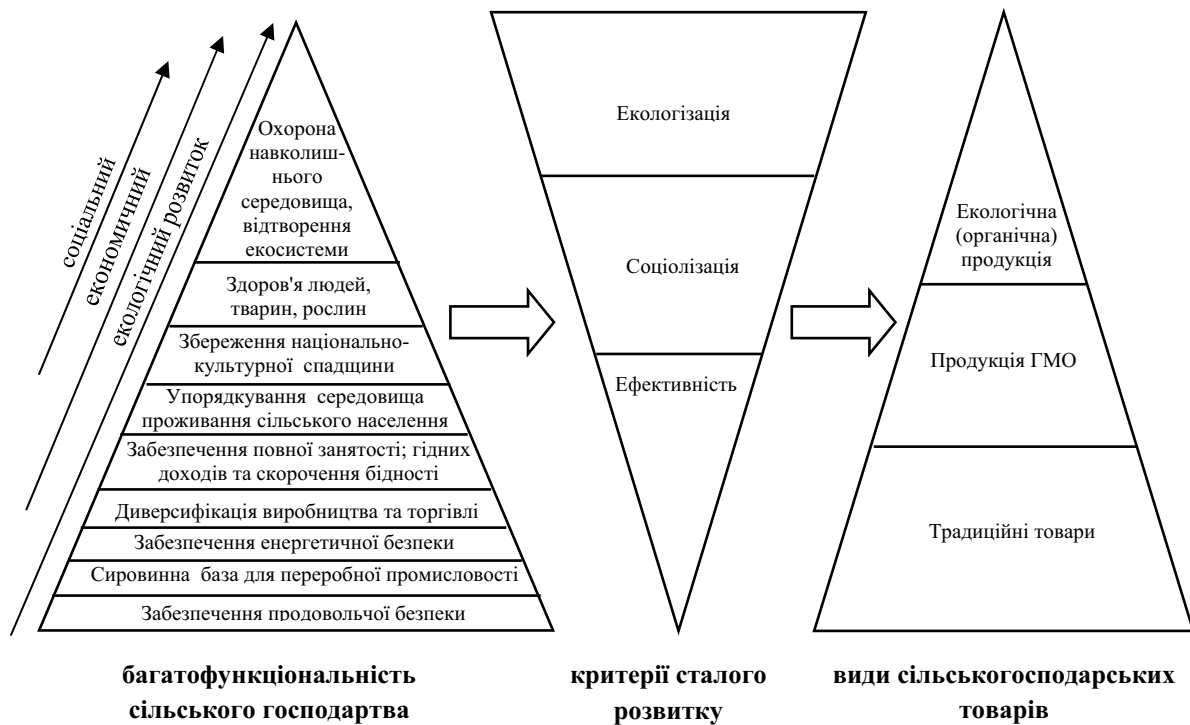

Рис. 1. Сільськогосподарські товари з позицій сталого розвитку.

Основними функціями, які обумовлюють значну роль сільськогосподарського виробництва у всіх країнах світу, є забезпечення продовольчої безпеки, зміцнення сировинної бази для переробної промисловості, забезпечення повної зайнятості, скорочення бідності, охорона навколишнього середовища. Окрім того, для тих країн, що експортують продукцію сільськогосподарства (в основному, для тих, що розвиваються), воно є важливим джерелом отримання валюти (так, наприклад, в Гватемалі це експорт бананів та кави, в Чаді – експорт бавовни). Багатофункціональність сільськогосподарства повинна відповідати критеріям сталого розвитку: ефективність, соціалізація, екологізація. Системне збалансування цих трьох складових є надзвичайно складним завданням.

В сільському господарстві виробляють різні види продукції, залежно від методу виробництва. Це традиційні сільськогосподарські товари, продукція ГМО, екологічна (органічна) продукція.

Орієнтація країн на вирішення природоохоронних проблем привела до обговорення питань торгівлі екологічними товарами та послугами серед країн-членів СОТ. За оцінками ЕВІ (*Environmental Business International*), частка екологічних товарів та послуг у міжнародній торгівлі становить 10% [7]. У міжнародних торгових класифікаціях екологічна (органічна) та генномодифікована продукція взагалі не виділяється, що створює проблему з оцінкою обсягів, динаміки та перспектив ринків сільськогосподарської продукції. Питання про статистичний облік та класифікацію екологічних товарів залишається складним з огляду на різні підходи щодо їх призначення. Найбільша зацікавленість урядів країн, що розвиваються, полягає у вирішенні проблем водопостачання, санітарії та енергетики, тобто захисті навколишнього середовища. На початкових стадіях вирішення екологічних проблем, країни, що розвиваються, запроваджують адміністративні та контролюючі інструменти. Розвинені країни зацікавлені у встановленні жорстких норм та стандартів, запровадженні правила «здорова продукція, здорова планета» (HP2 – Healthy Products, Healthy Planet), тобто споживання органічних продуктів харчування, використання фітнес-обладнання, послуг альтернативної медицини (національних технік оздоровлення,

чистих природних ліків, косметики), екотуризму та інших.

З позицій ЮНКТАД, необхідно враховувати чотири фази розвитку екологічного ринку. Перша фаза ініційована проблемами забруднення повітря у великих містах автотранспортом та промисловими підприємствами. Друга фаза фокусується на проблемах доступу до водних ресурсів, зростає роль послуг водопостачання та водовідведення за рахунок національних та міжнародних постачальників (у т.ч. природних монополій) через підписання муніципальних контрактів. На третій фазі особливу роль відіграє утилізація, переробка, менеджмент відходів. Четверта фаза зв'язана з розширенням діяльності з реабілітації забруднених територій. З розвитком економіки зростає попит на товари, які спричиняють меншу шкоду навколишньому середовищу, здоров'ю людей, тварин, біорізноманіття, дозволяють раціонально використовувати природні ресурси.

У вузькому розумінні, екологічними товарами прийнято вважати технології та обладнання, необхідні для скорочення вмісту шкідливих речовин у готовій продукції, тобто на кінцевій стадії обробки товару. У широкому розумінні, це товари, які не чинять негативного впливу на навколишнє середовище або мінімізують цей вплив також на стадіях обміну та споживання.

Після Уругвайського раунду СОТ було зроблено декілька спроб статистично виміряти та класифікувати екологічні товари. Фахівці ОЕСР та Євростату запропонували включити у перелік екологічних товарів повітря, водоочистку, тверді відходи, шум та використання природних ресурсів. Нова Зеландія у рамках АТЕС (1999) запропонувала перелік товарів із використанням кодів Генеральної системи опису та кодування товарів (ГС), уряд Японії (2002) включив у власну класифікацію експортне обладнання та вимірювальну апаратуру [1].

На нашу думку, природна орієнтація сільськогосподарської діяльності на використання природних ресурсів та її багатофункціональність відтворюються у розширенні номенклатури товарів та послуг не тільки у сільськогосподарському секторі, а й суміжних галузях, різноманітні потреб, які вони задовольняють. Підтримуючи широке тлумачення екологічних товарів, вважаємо, що окрім суто екологічних, слід враховувати соціальні наслідки, наприклад, зайнятість та формування доходів фермерів, продовольчу безпеку, забезпеченість водними ресурсами та інші. З позицій попередження забруднення навколишнього середовища та сталого розвитку природних ресурсів потребує удосконалення класифікація послуг Угоди ГАТС. Слід також враховувати, що послуги, які надаються для та у сільському господарстві у переважній більшості випадків носять характер таких, що не торгуються, оскільки мають прив'язку до території (фактору виробництва – земля). Зростає роль державних органів управління у відтворенні інфраструктури сільських територій, формуванні середовища для їх сталого розвитку, розробці, запровадженні системи контролю за використанням природних ресурсів, у тому числі за рахунок фінансово-економічних інструментів регулювання.

На думку експертів, екологічні товари (у т.ч. органічні сільськогосподарського походження) мають бути предметом окремих напрямів переговорів СОТ. Висловлюються думки щодо можливого скорочення тарифних обмежень у частині доступу на ринки промислових товарів (НАМА), вирішення питань про запровадження «зелених» державних закупівель, сприяння імпорту енерго- та ресурсоефективних видів техніки та технологій, надання пільг на поставку обладнання для пріоритетних інвестиційних проектів. У СОТ обговорюються питання про антимонопольну політику (політику конкуренції), захисні заходи та субсидування, доцільності підписання багатосторонніх екологічних угод для сільськогосподарських товарів та інші. Складність їх вирішення обмежена не тільки різ-

ними позиціями сторін щодо сутності та класифікації екологічних товарів, а відсутністю оцінок про ємкість міжнародного ринку у майбутньому, розширенням переліку порядку денного «неторговими питаннями» сталого розвитку, узгодженням глобальних угод системи СОТ, консультаціями між зацікавленими країнами та координацією роботи міжнародних організацій у сфері управління цілями сталого розвитку за участю СОТ та ООН.

Особливості сільськогосподарської продукції у міжнародній торгівлі полягають у наступному:

- ринки сільськогосподарських товарів волатильні, ціни значно коливаються за рахунок залежності виробництва від сезонності, природно-кліматичних умов та нееластичності попиту на них, особливо продовольчих товарів у короткостроковому періоді;
- коливання цін на продукцію пов'язано з наявністю сільськогосподарської інфраструктури зі зберігання та переробки товарів, фазами циклів ділової активності та корелює зі змінами цін на мінеральну сировину;
- ціни прямо чи опосередковано регулюються урядами країн з огляду на те, що сільськогосподарські товари забезпечують продовольчу та частково енергетичну безпеку країн, на міжнародному рівні завдання глобальної продовольчої безпеки може стати ще більш гострим, якщо ціни на енергоносії будуть зростати;
- зміна цін на сільськогосподарському ринку має суттєві соціальні наслідки, особливо у питаннях зайнятості, формування доходів у сільського населення, споживання та подолання бідності, збереження національної ідентичності та культурної спадщини;
- асортимент сільськогосподарської продукції може як пом'якшити, так і погіршити стан навколишнього середовища, біорізноманіття, природних ресурсів, у тому числі води;
- екологічні наслідки сільськогосподарського виробництва мають потенціал заважати міжнародній торгівлі, наприклад, за рахунок підтримки урядами певних сільськогосподарських практик;
- обсяги, географічна й товарна диверсифікація торгівлі залежать від змін клімату, які можуть посилити (послабити), змінити імпорتنу залежність та експортну орієнтованість країн;
- розвиток інноваційних технологій розширює можливості сегменту геномодифікованої продукції, формує нові товарні сегменти світового ринку екологічних товарів, біопалива та суміжних ринків послуг, які швидко зростають та потребують правового та інституційного упорядкування;
- стан ринків сільськогосподарської продукції знаходиться під політичними тисками країн, формує зростання напруженості в міжнародній торговельній системі, має важливе значення для пошуку справедливого балансу між екологічною стійкістю та недискримінаційними торговими правилами;
- доступ на ринки сільськогосподарської продукції обмежується високими ставками мита, розвинена широка практика застосування нетарифних обмежень з боку розвинених країн;
- ринки сільськогосподарської продукції монополізовані (олігополізовані);
- різноманіття сільськогосподарської продукції спричиняє різний вплив на економічний, соціальний та екологічний розвиток національних економік країн-експортетів та імпортерів.

Сільськогосподарські товари відіграють важливу роль у процесі розвитку: їх виробництво підтримує життєдіяльність мільярдів споживачів у світі, формує можливості зайнятості для широкого кола людей, розвиток переробної промисловості. З точки зору А. Саріса (А. Н. Sarris, 1994) [9] для країн, що розвиваються сільське господарство виступає

не тільки джерелом надлишкової робочої сили, заощаджень, додаткових витрат на купівлю промислових товарів, а й сектором, який сприяє розвитку міст, є національною гордістю країн. На думку автора А. Саріса, у закритій економіці розвинених країн розвиток сільського господарства пов'язаний з ендегенними змінами продуктивності праці на основі технологічного прогресу та чинить передатну (ланцюгову) реакцію в національних економіках. На першому етапі відбувається зростання виробництва продуктів харчування і доходів виробників, що збільшує попит на несільськогосподарські товари, на другому – формує попит на капітал та робочу силу у несільськогосподарському секторі, сільськогосподарську сировину у великих масштабах. Приток капіталу у несільськогосподарський сектор фінансується за рахунок «сільськогосподарських заощаджень», які є наслідком прибутку від технологічного оновлення та зростання продуктивності праці, або «вимушених» інвестицій через оподаткування. На третьому етапі, зростання попиту на сільськогосподарську сировину та продовольство створює додатковий попит на продукцію сільського господарства, стимулює інноваційну діяльність підприємств, підвищення продуктивності та економію робочої сили у сільському господарстві. Ефектами також можна вважати й будівництво сільськогосподарської інфраструктури, зростання продуктивності від залучення приватних інвестицій. Сільське господарство виступає об'єктом державної підтримки та фінансування. За умов відкритої економіки доходи від експорту сільськогосподарської продукції можуть суттєво впливати на соціально-економічний, екологічний та культурний розвиток країн. Імпортна залежність від поставок сільськогосподарської техніки, посівного матеріалу, гербіцидів, хімікатів, паливно-мастильних матеріалів, технологій виробництва продукції не тільки визначає ефективність виробництва, рівень зайнятості, доходів сільського населення, та й використання природних ресурсів, продовольчу безпеку країни.

Сільськогосподарський сектор для окремої групи країн виступає основним видом економічної діяльності, а у разі відкритості їх економік, може виступати джерелом валютних надходжень, доходів бюджету, зростання доходів населення і засобів до існування. У таких країнах, експортна залежність визначає їх економічну політику, що робить основний експортний товар не тільки драйвером зростання, а й таким, що визначає траєкторію розвитку. Міжнародний поділ праці на сільськогосподарській продукції може відтворювати негативні соціальні ефекти. Якщо залежність країн від невеликої кількості первинних продуктів залишається незмінною, то міжнародна торгівля не просто увічне залежність від сировинних товарів, а відтворює «пастку бідності».

Поєднуючи два підходи щодо міжнародної торгівлі як сфери економічної діяльності та фактору розвитку країн на засадах сталості, можна представити наступну логіку дослідження (рис.2). Міжнародна торгівля сільськогосподарськими товарами відбувається між суб'єктами виробничо-торговельної діяльності у певному економічному, соціальному, політико-правовому та інфраструктурному середовищі; обмін проходить на зовнішніх ринках, які інтегруються та регулюються торговельними правилами, нормами, традиціями, інструментами (тарифними та нетарифними); вона враховує неторгові питання економічного, соціального та екологічного розвитку країн – засади сталого розвитку.

На необхідності врахування зовнішньої торгівлі при розробці національних стратегій країн наголошували М. Вольфе, В. Квайзер, Ф. Вінунц, Д. Фіндлей, І. Акімова, С. Джонсон, К. Штайненген, М. Янг [12] наступних причин: будь-яке скорочення попиту під час економічної кризи в перехідний період до ринкової економіки може бути певною мірою полегшено завдяки доступу до нових ринків збуту; торгівля сприяє доступу споживачів до дешевої та більш якісної продукції; іноземна конкуренція сприяє демонопо-

лізації виробництва; міжнародна торгівля сприяє трансферу технологій та виступає фактором економічного зростання.

Негативні соціально-економічні та екологічні наслідки лібералізації торгівлі наведені

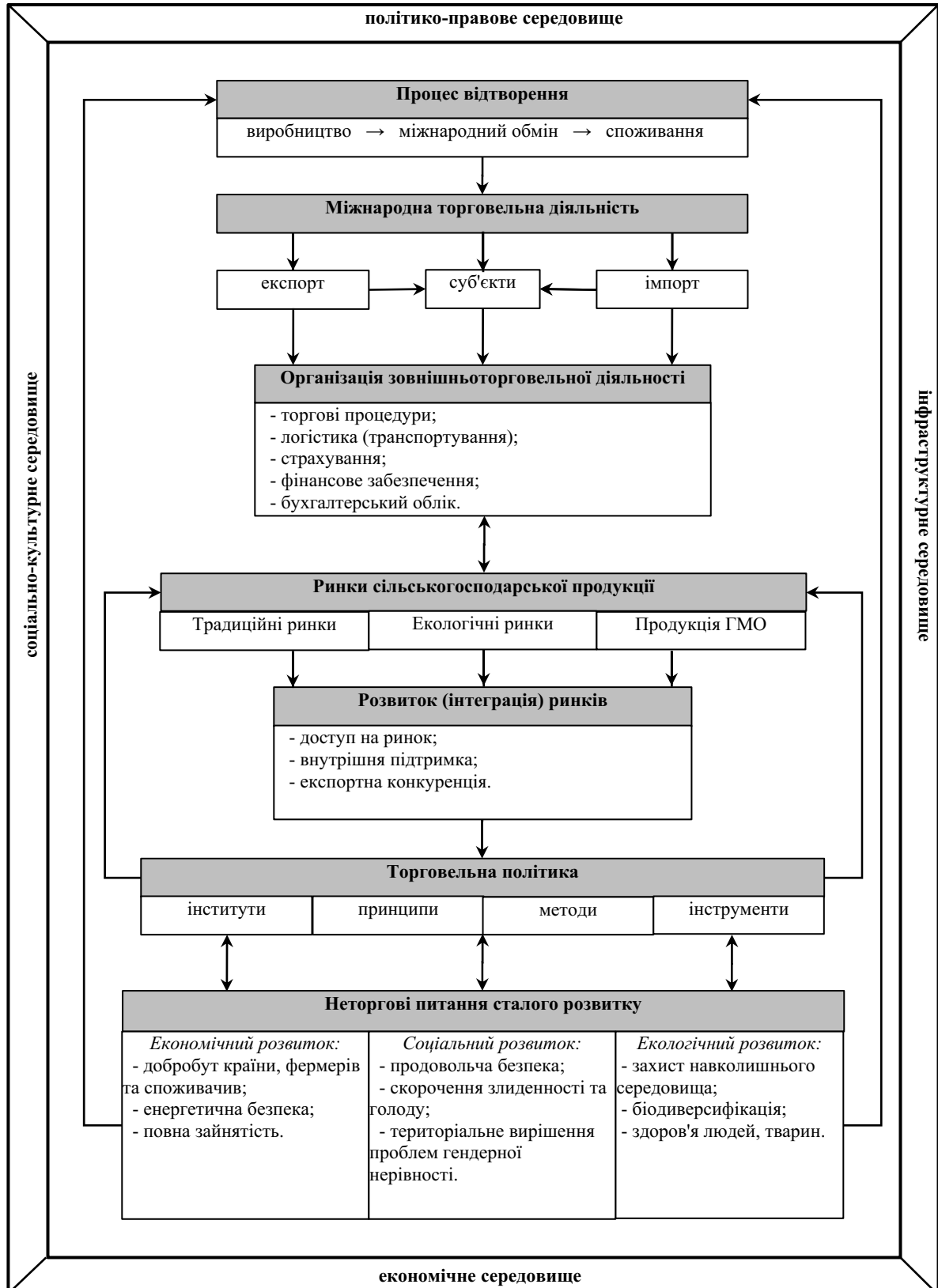

Рис. 2. Міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією у реалізації концепції сталого розвитку.

у роботах Г. Дейлі [13], Х. Френча, В. Сабадаш [14], які полягають у наступному: транспортні витрати скорочують вигаши від міжнародної торгівлі, підвищують залежність від джерел постачання, ринків, «звуженим для громадян колом виробу способів заробляти»; зростаюча конкуренція може призвести до екстерналізації витрат за рахунок зниження стандартів, а не до зростання ефективності виробництва; існує висока ймовірність укладання неторгових угод для подолання бар'єрів у міжнародній торгівлі; відсутність жорстких екологічних стандартів в країнах виступає інструментом тиску на ті країни, де вони є задля їх пом'якшення; лібералізація торгівлі «призводить до географічного відокремлення благ виробництва від екологічних витрат, пов'язаних зі зростанням товаропотоку» [14].

У період підготовки до конференції ООН («Ріо+20») зі сталого розвитку у липні 2012 р. у Бразилії пройшла серія регіональних консультацій, обговорень у ЮНЕП з недержавним сектором, дискусій між урядовими, неурядовими та міжнародними структурами, питань, пов'язаних з роллю торгівлі у забезпеченні сталого розвитку. Предметом дискусій стала ідея розробки Цілей сталого розвитку (ЦСР), які б містили конкретні пропозиції щодо кількісних показників та рекомендації досягнення всеохоплюючого економічного зростання, соціального розвитку та екологічної стійкості; закріплення пріоритетного значення у глобальній торговельній системі за проблемами та секторами країн, що розвиваються. Дискусійними були та залишаються питання сутності, обліку, регулювання торгівлі «екологічними» (зеленими) товарами та їх співвідношення зі сталим розвитком, моделями розвитку країн з позицій конкурентоспроможності їх товарів на зовнішніх ринках та інвестиційних та інших питань. Країни визнають, що відкрита глобальна торговельна система у поєднанні з ефективною екологічною політикою може сприяти сталому розвитку, але висловлюють занепокоєння тим, що може викликати необґрунтовані торговельні обмеження. Екологічні питання торговельної політики обговорюються у рамках Доха раунду СОТ: скорочення та відмова від субсидій сільському господарству і рибальству, лібералізація екологічних товарів та послуг, питання торгівлі промисловими товарами, послугами для «зеленої економіки», запобігання «зеленого протекціонізму». Ряд експертів вважають за необхідне врегулювати міжнародний режим про захист прав інтелектуальної власності, включити більш широке визначення обов'язкового ліцензування, сприяння розвитку та поширення інвестицій та інновацій у «зелену економіку».

Обговорення перспектив сталого розвитку відбулось на шостій сесії Конференції ООН з торгівлі та розвитку у травні 2014 р., де було підтверджено, що міжнародна торгівля допомагає створити економічні умови для досягнення цілей розвитку, однак, «каталізатором стануть умови, в яких вона ведеться, узгодженість торговельної політики з політикою в інших сферах. Таким чином, у майбутньому особливу увагу треба звертати не тільки цілі, завдання, показники, а й виявлення таких типів національної політики й міжнародних умов, які дозволили б використовувати силу торгівлі для сприяння розвитку, і, вже з урахуванням цих умов, розробляти узгоджені рамки, в яких завдання та показники, узгоджені з набором заходів політики та умов, необхідних для досягнення поставлених цілей» [15].

Вже на шістдесят дев'ятої сесії Генеральної Асамблеї ООН, у другій половині 2014 р., почнуться офіційні переговори про Цілі сталого розвитку (ЦСР) на перспективу. Запропоновані робочою групою пропозиції передбачають, що ЦСР будуть засновані на трьох провідних принципах – правах людини, рівності та сталого розвитку, а зусилля країн будуть сконцентровані на взаємопов'язаних напрямках: всеохоплюючому, сталому економічному, соціальному розвитку, охороні навколишнього середовища, миру та безпеці [16].

Роль міжнародної торгівлі у ЦСР визначена у Меті 17: Зміцнення механізмів здійснення та активізації глобального партнерства в цілях сталого розвитку [17,18]. Основні завдання міжнародної торгівлі будуть полягати у наступному: забезпеченні прозорих, недискримінаційних та справедливих правил регулювання торгівлі у СОТ; сприянні зростанню експорту країнам, що розвиваються; безмитному та без квотному доступі на ринки найменш розвинених країн.

Висновки. В статті проаналізовані особливості та визначені перспективні напрями розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами в контексті сталості. Сільськогосподарські товари відіграють важливу роль у процесі розвитку країн. Участь в міжнародній торгівлі покращує економічний клімат, скорочуються масштаби убогості, збільшується зайнятість, забезпечується продовольча безпека, відбувається розвиток охорони здоров'я та екологічна стійкість.

Список використаної літератури

1. Зеркалов Д. В. Життєдіяльність. Сталий розвиток. Довкілля. / Д. В. Зеркалов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zerkalov.kiev.ua>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України N 326 від 04. 05. 93 «Про Концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку і статистики». / Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД). – МКВЕД, версія 4.0, 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://merega.kiev.ua/menu/kved.php>.
3. Комплексне порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *acquis communautaire* у сфері торгівлі та сталого розвитку, у тому числі соціальна політика та захист довкілля. – Київ, 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/file/23509>.
4. Повестка дня на XXI век. / Конференція ООН по оточуючій середі і розвитку. – Рио-де-Жанейро, 3-14 юнія 1992 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml.
5. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. / Резолюция 55/2 Генеральной Ассамблеи ООН. – 8 сентября 2000 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/55/2>.
6. План выполнения решений Всемирной встречи на высшем уровне по устойчивому развитию. – Йоханнесбург, 4 сентября 2002 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/plan_wssd.pdf.
7. Information provided by Environmental Business International, cited from Environmental Priorities and Trade Policy for Environmental Goods: A Reality Check, ICTSD Environmental Goods and Services Series / by Veena Jha, issue paper 7, September 2008. (або WTO NEGOTIATIONS ON ENVIRONMENTAL GOODS: SELECTED TECHNICAL ISSUES стр. 4) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/docs/ditcted2011d1_en.pdf.
8. WTO negotiations on environmental goods and services: selected technical issues. / UNCTAD / DITC / TED / 2011/1. – UNCTAD, 201, 22р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unctad.org/en/docs/ditcted2011d1_en.pdf.
9. Sarris Alexander H. Agricultural taxation under structural adjustment. / Sarris Alexander. // FAO. – 1994. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/docrep/v3600e/V3600E04.htm>.
10. Gore C. Globalization, the international poverty trap and chronic poverty in the Least De-

- veloped Countries. / C. Gore. // CPRC Working Paper N. 30. Available at SSRN. – 2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=1754435> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1754435>.
11. Trade and Development Report 2002: Developing Countries in World Trade. / UNCTAD (2002), New York and Geneva, United Nations, 2002.
 12. Wolfe M. Trade expansion remains the engine of growth / M. Wolfe. // Financial Times, 1999 – 29 October – P. 5; Findlay D. Comparative advantage. / D. Findlay // The World of Economics, New York: WW, Norton, 1991. – P. 99; Акімова І. Експортна орієнтація та її вплив на реструктуризацію підприємств країни. Україна на шляху до Європи. / І. Акімова; [За редакцією Л. Хоффмана, Ф. Мьоллерс]. – К. : Фенікс, 2001. – С. 205-215.; Johnson S. Environment and free trade / S. Johnson // Ecological Economy. – 1992. – No. 7. – P. 7-15; Steininger K. Reconciling trade and the environment: towards a comparative advantage for long-term policy goals / K. Steininger // Ecological Economy. – 1994. – No. 9. – P. 23-42; Young M. Ecologically accelerated trade liberalisation: a set of disciplines for environment and trade agreements / M. Young // Ecological Economy. – 1994. – No. 9. – P. 43-51.
 13. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку. / Г. Дейлі; пер. з англ. – К. : Інтелсфе-ра, 2002. – 312 с.; French H. Costly tradeoffs: reconciling trade and the environment. / H. French // Worldwatch paper 113. – March 1993.
 14. Сабадаш В. В. Охрана окружающей среды и торговые процессы. Экономические инструменты решения экологических проблем на региональном и межрегиональном уровне / В. В. Сабадаш. // Экологическая экономика и управление: Труды участников образовательной программы экологического менеджмента для работников местных администраций Украины. – Сумы: Мрия-1 ЛТД, 1997 г. – С. 60-64.
 15. Роль международной торговли в повестке дня в области развития на период после 2015 года. Записка секретариата. / Совет по торговле и развитию Комиссии по торговле и развитию, шестая сессия. – 5-9 мая 2014 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/cid33_ru.pdf.
 16. Целевая группа системы Организации Объединенных Наций по повестке дня Организации Объединенных Наций в области развития на период после 2015 года, 2012 год, Превращая в реальность будущее, которого мы добиваемся для всех: Доклад для Генерального секретаря ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/en/development/desa/policy/untaskteam_undf/untt_report.pdf.
 17. Итоговый документ Конференции Организации Объединенных Наций по устойчивому развитию под названием «Будущее, которого мы хотим». / Приложение к резолюции 66/288 Генеральной Ассамблеи ООН. – Рио-де-Жанейро, 27 июля 2012 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/66/288>.
 18. Introduction to the proposal of the open working group for sustainable development goals. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sustainabledevelopment.un.org/focussedgs.html>.

FEATURES OF INTERNATIONAL AGRICULTURAL TRADE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Mihaylenko O. G.

The lecturer of Department of the International economics and international finance, Dnepropetrovsk National University, Dnepropetrovsk.

Abstract. *International trade is the strategic way of development of any country in the world. Trading is an important channel for financial flows, technology and service exchanging which are necessary for increasing production capacity in agricultural, industry and service sectors in future.*

Question about international trade in a context of economical growth was reflected in Millennium Development Goals in the Goal 8: «Forming of global partnership for development». Attention for trading aspects of economical development was concentrated on the limited range of issues: making an «open, predictable and non-discriminatory trading and financial system based on rules» (task 8A) and providing a wide-ranged non-tariff and non-quoted access of the least developed countries (LDC) to the markets of developed countries to meet their need (task 8b). Countries recognized, that international trade improves economical climate, contributes to the reduction of poverty, increase of employment rate, solving gender equality, health and environmental sustainability but role of international trade as a factor of sustainable, comprehensive development has not been determined.

Country's participation in international trade can receive additional benefit which contributes to the economical growth of the country. Namely agriculture, as an area of economic activity, has its own features which significantly affects on economical development and international trade.

Most companies and consumers on global markets give preference to environmentally friendly products and international trade can lead to expanding distribution of ecological goods, services and also environmentally friendly industry technologies.

Key words: *Agriculture, international trade, sustainable development, organic products, especially agricultural trade.*

Referances

1. Zerkalov D. V. Zhittediyal'nist'. Stalij rozvitok. Dovkillya. / D. V. Zerkalov // [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.zerkalov.kiev.ua>.
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraini № 326 vid 04. 05. 93 «Pro Koncepciyu pobudovi nacional'noi statistiki Ukraini ta Derzhavnu programu perexodu na mizhnarodnu sistemu obliku i statistiki». / Klasifikaciya vidiv ekonomichnoi diyal'nosti (KVED). – MKVED, versiya 4.0, 2009 r. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://merega.kiev.ua/menu/kved.php>.
3. Kompleksne porivnyal'no-pravove doslidzhennya vidpovidnosti zakonodavstva Ukraini acquis communautaire u sferi torgivli ta stalogo rozvitku, u tomu chisli social'na politika ta zaxist dovkillia. – Kyiv, 2011 r. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.minjust.gov.ua/file/23509>.
4. Povestka dnya na XXI vek. / Konferenciya OON po okruzhayushhej srede i razvitiyu. – Rio-de-Zhanejro, 3–14 iyunya 1992 g. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml.
5. Deklaraciya ty'syacheletiya Organizacii Ob'edinenny'x Nacij. / Rezolyuciya 55/2 General'noj Assamblei OON. – 8 sentyabrya 2000 g. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/55/2>.
6. Plan vy'polneniya reshenij Vsemirnoj vstrechi na vy'sshem urovne po ustojchivomu razvitiyu. – Joxannesburg, 4 sentyabrya 2002 g. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/plan_wssd.pdf.
7. Information provided by Environmental Business International, cited from Environmental Priorities and Trade Policy for Environmental Goods: A Reality Check, ICTSD Environmental Goods and Services Series / by Veena Jha, issue paper 7, September 2008. (або WTO NEGOTIATIONS ON ENVIRONMENTAL GOODS: SELECTED TECHNICAL ISSUES стр. 4) [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://unctad.org/en/docs/ditcted2011d1_en.pdf.
8. WTO negotiations on environmental goods and services: selected technical issues. / UNCTAD / DITC / TED / 2011/1. – UNCTAD, 201, 22p. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.unctad.org/en/docs/ditcted2011d1_en.pdf.
9. Sarris Alexander H. Agricultural taxation under structural adjustment. / Sarris Alexander. // FAO. – 1994. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.fao.org/docrep/v3600e/V3600E04.htm>.

10. Gore C. Globalization, the international poverty trap and chronic poverty in the Least Developed Countries. / C. Gore. // CPRC Working Paper N. 30. Available at SSRN. – 2003. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ssrn.com/abstract=1754435> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1754435>.
11. Trade and Development Report 2002: Developing Countries in World Trade. / UNCTAD (2002), New York and Geneva, United Nations, 2002.
12. Wolfe M. Trade expansion remains the engine of growth / M. Wolfe. // Financial Times, 1999 – 29 October – P. 5; Findlay D. Comparative advantage. / D. Findlay // The World of Economics, New York: WW, Norton, 1991. – P. 99; Akimova I. Eksportna orientaciya ta її vpliv na restrukturizaciju pidpriemstv kraїni. Ukraїna na shlyaxu do Єvropi. / I. Akimova; [Za redakcieyu L. Xoffmana, F. M'ollers]. – K. : Feniks, 2001. – S. 205-215.; Johnson S. Environment and free trade / S. Johnson // Ecological Economy. – 1992. – No. 7. – P. 7-15; Steininger K. Reconciling trade and the environment: towards a comparative advantage for long-term policy goals / K. Steininger // Ecological Economy. – 1994. – No. 9. – P. 23-42; Young M. Ecologically accelerated trade liberalisation: a set of disciplines for environment and trade agree-ments / M. Young // Ecological Economy. – 1994. – No.9. – P. 43-51.
13. Dejli G. Poza zrostannjam. Ekonomichna teoriya stalogo rozvitku. / G. Dejli; per. z angl. – K.: Intelsfe-ra, 2002. – 312 s.; French H. Costly tradeoffs: reconciling trade and the environment. / H. French // Worldwatch paper 113. – March 1993.
14. Sabadash V. V. Oxrana okružhayushhej sredi' i trgovy'e processy'. E'konomicheskie instrumenty' resheniya e'kologicheskix problem na regional'nom i mezhdunarodnom urovne / V. V. Sabadash. // E'kologicheskaya e'konomika i upravlenie: Trudy' uchastnikov obrazovatel'noj programmy' e'kologicheskogo menedzhmenta dlya rabotnikov mestny'x administracij Ukrainy'. – Sumy' : Mriya-1 LTD, 1997 g. – S. 60-64.
15. Rol' mezhdunarodnoj trgovli v povestke dnya v oblasti razvitiya na period posle 2015 goda. Zapiska sekretariata. / Sovet po trgovle i razvitiyu Komissii po trgovle i razvitiyu, shestaya sessiya. – 5-9 maya 2014 g. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/cid33_ru.pdf.
16. Celevaya gruppa sistemy' Organizacii Ob'edinenny'x Nacij po povestke dnya Organizacii Ob'edinenny'x Nacij v oblasti razvitiya na period posle 2015 goda, 2012 god, Prevrashhaya v real'nost' budushhee, kotorogo my' dobivaemsya dlya vsekh: Doklad dlya General'nogo sekretarya OON. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.un.org/en/development/desa/policy/untaskteam_undf/untt_report.pdf.
17. Itogovy'j dokument Konferencii Organizacii Ob'edinenny'x Nacij po ustojchivomu razvitiyu pod nazvaniem «Budushhee, kotorogo my' хотим». / Prilozhenie k rezolyucii 66/288 General'noj Assamblei OON. – Rio-de-Zhanejro, 27 iyulya 2012 g. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/66/288>.
18. Introduction to the proposal of the open working group for sustainable development goals. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html>.

ОСОБЕННОСТИ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫМИ ТОВАРАМИ В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Михайленко О. Г.

Старший преподаватель кафедры международной экономики и мировых финансов Днепропетровского национального университета им. Олеся Гончара.

Аннотация. *Международная торговля является стратегическим направлением развития любой страны мира. Торговля является важным каналом для финансовых потоков, обмена технологиями и услугами, которые необходимы для дальнейшего повышения производственного потенциала в сельском хозяйстве, промышленности и секторе услуг.*

Вопрос о международной торговле в контексте экономического роста было отражено в Целях развития тысячелетия в Цели 8 «Формирование глобального партнерства в целях развития». Внимание торговым аспектам экономического развития было сконцентрировано на ограниченном круге вопросов: последующего создания «открытой, основанной на правилах, предусмотренной, не дискриминационной торговой и финансовой системы» (задание 8А) и предоставление широкого нетарифного, не квотированного доступа наименее развитых стран (НРС) на рынки развитых стран для удовлетворения их потребностей (задачи 8Б). Страны признавали, что международная торговля улучшает

экономический климат, способствует сокращению масштабов нищеты, росту занятости, решению вопросов продовольственной безопасности, гендерного равенства, здравоохранения и экологической устойчивости, однако роль международной торговли как фактора устойчивого, всеобъемлющего развития и инструментов достижения не было определено.

Участие страны в международной торговле позволяет получить дополнительный положительный эффект который способствует экономическому росту страны. А именно сельское хозяйство, как сфера экономической деятельности, имеет свои особенности, которые существенно влияют на экономическое развитие и международную торговлю. Большинство компаний и потребителей на мировых рынках отдают предпочтение экологической продукции, а международная торговля может привести к расширению пространства экологических товаров, услуг, также экологически чистых производственных технологий.

Ключевые слова: *сельское хозяйство, международная торговля, устойчивое развитие, органическая продукция, особенности торговли сельскохозяйственной продукцией.*